

ZADOVOLJSTVO RODITELJA-ISELJENIKA UČITELJIMA I ORGANIZACIJOM HRVATSKE NASTAVE U INOZEMSTVU

Ivan Burićⁱ, Renata Buraiⁱⁱ

Primljen: 4. 12. 2024.
Prihvaćen: 17. 3. 2025.

Empijsko straživanje na uzorku od 261 roditelja djece koja pohađaju ili su pohađala hrvatsku nastavu u inozemstvu provedeno je od travnja do lipnja 2024. godine. Podatci su prikupljeni metodom ankete koja je bila izrađena i posredovana sudionicima putem alata Lime Survey. Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi razinu zadovoljstva roditelja provedbom hrvatske nastave u inozemstvu te identificirati ključna područja za njezino poboljšanje. Rezultati istraživanja pokazali su visok stupanj zadovoljstva roditelja nastavom, ali i ukazali na potrebu za unaprjeđenjem organizacije te poboljšanjem materijalno-tehničkih uvjeta. Prema mišljenju roditelja iseljenika, najvažnije kompetencije učitelja uključuju sposobnost suradnje, što obuhvaća razvijene komunikacijske i socijalne vještine, profesionalne i pedagoške kompetencije te poznavanje jezika zemlje domaćina.

Ključne riječi: dijaspora; hrvatska nastava u inozemstvu; Kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu; učitelji

1. Uvod

Trend povećanog iseljavanja iz Republike Hrvatske započeo je 2009., početkom globalne ekonomske krize kojom je bila zahvaćena i RH (Župarić-Iljić, 2016, 2). Pojačano iseljavanje mlađe, radno i fertilno

ⁱ Ivan Burić, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Borongajska cesta 83d, 10000 Zagreb, Hrvatska; iburic@hrstud.hr; <https://orcid.org/0000-0001-8539-6013>

ⁱⁱ Renata Burai, Akademija likovnih umjetnosti, Sveučilište u Zagrebu, Ilica 85, 10000 Zagreb, Hrvatska; renata.burai@alu.unizg.hr; <https://orcid.org/0000-0002-5634-2996>

najproduktivnije vitalne populacije, različitih obrazovno-profesijskih struktura uočeno je nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (2013. godine).

Republika Hrvatska organizira nastavu hrvatskoga jezika i kulture u europskim državama s ciljem da se djeci/potomcima iseljenih Hrvata omogući učenje i njegovanje hrvatskoga jezika, kulture i nacionalnog identiteta.¹ Kako nove društvene, tehnološke i sociokulturne okolnosti nameću nove momente u životu iseljenika, organizaciji njihove svakodnevnicke, ali i odnosu prema domovini, mijenjanju se i njihove potrebe i očekivanja od hrvatske nastave u inozemstvu (dalje: HNuI). Stoga, prilikom osmišljavanja novog kurikuluma hrvatske nastave u inozemstvu treba uzeti u obzir stavove i mišljenja roditelja-iseljenika (dalje: roditelji) o pitanjima vezanima uz provođenje hrvatske nastave.

Briga za hrvatske državljane u inozemstvu propisana je člankom 47 *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (NN, 125/2012) čime je regulirano dodatno školovanje djece državljana Republike Hrvatske u inozemstvu kroz organizaciju nastave hrvatskoga jezika i kulture koja se provodi prema usvojenom *Kurikulumu hrvatske nastave u inozemstvu* (dalje: Kurikulum) (NN, 194/2003), a u ingerenciji je Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske. Organizacija HNuI provodi se u tri razine. Prva razina obuhvaća razdoblje 1. – 4. razreda osnovne škole (niži razredi osnovne škole), druga razina obuhvaća 5. – 8./9. razred (viši razredi osnovne škole), a treća razina odgovara četirima razreda srednje škole: 9./10. – 12. razred. Kurikulum je integrativan, uz hrvatski jezik i književnost uključuje stjecanje znanja o povijesnoj, kulturnoj i prirodnoj baštini Republike Hrvatske kroz područja iz zemljopisa, povijesti, glazbene i likovne kulture. U njemu se navode opći i operativni ciljevi za tri razine obrazovanja koji se razrađuju iz područja hrvatskoga jezika i književnosti te hrvatske povijesne, kulturne i prirodne baštine.

Za provođenje Kurikuluma Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih temeljem javnog natječaja odabire učitelje razredne nastave, učitelje hrvatskoga jezika, učitelje povijesti ili nastavnike hrvatskoga jezika/nastavnike povijesti, prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju u*

¹ Prema podacima MZOM 5300 učenika pohađa hrvatsku nastavu u inozemstvu 5300 učenika (MZOM, »Hrvatska nastava u inozemstvu«).

osnovnoj i srednjoj školi (Pravilnik o uvjetima i postupku izbora učitelja za rad u hrvatskoj nastavi u inozemstvu, NN87/08). Natječajem se traži da učitelji hrvatskoga jezika i kulture trebaju imati cjelovito znanje o kulturnoj i prirodnoj baštini Republike Hrvatske, kulturološki okvir hrvatske književnosti, glazbene i likovne umjetnosti te stručne kompetencije i obvezu trajnog stručnog usavršavanja (Kurikulum, 2003, 96). Uz profesionalno-stručne kompetencije, od učitelja HNuI očekuje se da posjeduju i određene transverzalne kompetencije koje se odnose na komunikativnost, fleksibilnost, emocionalnu inteligenciju, sposobnost suradnje sa svim sudionicima procesa poučavanja u HNuI, pozitivan stav pristupnika te komunikaciju na stranom jeziku. Uz redovito pripremanje i izvođenje nastave i izvannastavnih aktivnosti, Kurikulumom je predviđeno da su učitelji obvezni održavati roditeljske i individualne sastanke, organizirati priredbe i obilježavanja blagdana i državnih praznika te ostalih aktivnosti planiranih školskim kurikulumom. HNuI se razlikuje od redovite nastave u Republici Hrvatskoj jer učitelj HNuI dnevno treba prirediti nekoliko metodičkih priprema, ovisno o obrazovnim razinama u pojedinoj grupi učenika, pazeći da nastavni sat bude prilagođen svakom učeniku ovisno o njegovom predznanju, sposobnostima i posebnostima. Stoga učitelj treba biti sposoban kombinirati razne oblike rada, metode i strategije i često preuzeti ulogu moderatora raznih odgojno-obrazovnih aktivnosti. Zbog navedenih specifičnosti HNuI, istraživanje provedeno 2023. godine o pedagoškim kompetencijama i potrebama učitelja HNuI (Burai *et al.*, 2023) ukazalo je na potrebu stjecanja dodatnih kompetencija sadašnjih i budućih učitelja HNuI.

U istraživanju provedenom s učiteljima hrvatske nastave u inozemstvu (Burai *et al.*, 2023a, 226), učitelji su iskazali potrebu za kontinuiranim stručnim usavršavanjima. Neke od potreba koje su naveli su kompetencije za poučavanje hrvatskoga kao drugoga stranog jezika, potrebna znanja i vještine za rad u heterogenim skupinama, kombiniranim odjeljenjima, digitalne kompetencije, znanja i vještine potrebne za organiziranje priredaba i izvannastavnih aktivnosti iz područja hrvatske kulturne i prirodne baštine. Učitelji smatraju da im je potrebno znanje o vođenju pedagoške dokumentacije, vještine za rješavanje sukoba i suočavanja sa stresom te komunikacijske i suradničke vještine (Burai *et al.*, 2023a, 226). Suradnja s roditeljima također je neizostavan dio rada

učitelja HNuI. Provodi se putem roditeljskih i individualnih sastanaka, no najčešće prilikom izvannastavnih aktivnosti učenika, na proslavama i sl. Na učiteljima je velika odgovornost za provedbu Kurikuluma, za motivaciju roditelja za upis djece u hrvatsku školu, za motivaciju djece za učenjem hrvatskoga jezika i kulture te za usvajanje hrvatskog nacionalnog identiteta kao vrednote.

Veliku ulogu u HNuI ima i organizacija nastave, mjesto izvođenja te raspoloživi materijalno-tehnički uvjeti. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih RH financira troškove korištenja prostorija za održavanje hrvatske nastave, oprema učionice medijima u nastavi, osigurava priručnike i udžbenike, učiteljima omogućuje pristup bazama s digitalnim nastavnim materijalima i dr. Sve su to elementi koji utječu na kvalitetu nastave i na odluku hoće li roditelj potaknuti, motivirati i upisati dijete na program učenja hrvatskoga jezika i kulture. Stoga, kako bi HNuI ispunila očekivanja koja roditelji od nje imaju, potrebno je uvažiti njihove potrebe i stavove prilikom organiziranja HNuI. Ujedno, učiteljima treba omogućiti stjecanje i unaprjeđenje nekih transverzalnih kompetencija poput adekvatnih komunikacijskih vještina, preuzimanja inicijative i samostalnog donošenja odluka, uvažavanja raznolikosti i multikulturalnosti, sposobnosti rada u međunarodnom kontekstu, unaprjeđenja uporabe digitalnih alata te poznavanja obrazovanog sustava u zemlji primateljici. Sve to pridonijet će da se uspješnije uključe u život i rad u HNuI.

Shodno navedenom, provedenim istraživanjem prikupili smo podatke o zadovoljstvu roditelja s relevantnim obilježjima HNuI. Naime, upravo o tome ovisi hoće li roditelji upisivati djecu na dodatnu nastavu hrvatskoga jezika i kulture, što je dugoročno gledajući jedini jamac opstanka HNuI.

2. Metodologija

Ciljevi istraživanja

Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi zadovoljstvo iseljenih roditelja čija djeca pohađaju hrvatsku nastavu u inozemstvu s provedbom HNuI. Polazeći od ovako definiranog glavnog cilja, postavljeni su sljedeći specifični ciljevi istraživanja:

1. utvrditi zadovoljstvo roditelja organizacijom HNuI;
2. utvrditi njihove stavove o potrebi povećanja broja nastavnih sati;
3. utvrditi zadovoljstvo materijalno-tehničkim sredstvima s kojima učitelj raspolaže u HNuI;
4. utvrditi zadovoljstvo roditelja angažmanom učitelja;
5. utvrditi koje su, prema mišljenju roditelja, najvažnije nastavničke kompetencije potrebne za rad u HNuI.

2.2. Metoda istraživanja i statistički postupci

Podaci su prikupljeni metodom ankete u razdoblju od travnja do lipnja 2024. godine. Anketa je izrađena i posredovana sudionicima putem alata Lime Survey u Facebook grupama hrvatskih iseljenika i putem Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih koordinatorima i učiteljima HNuI koji su anketu uputili roditeljima učenika diljem Europe 30. travnja i 27. svibnja 2024. godine, i u istom razdoblju objavljena je u 57 Facebook grupa Hrvata na europskom području.

U procesu obrade podataka korištene su sljedeće statističke procedure: deskriptivna analiza frekvencija i postotaka odgovora, t-test nezavisnih uzoraka i jednosmjerna analiza varijance u svrhu detekcije statističke značajnosti razlika, te višestruka linearna regresijska analiza.

2.3. Sudionici

Istraživanje metodom ankete provedeno je na neprobabilističkom prigodnom uzorku dijaspore naseljene na području Europe. Upitnik je bio razaslan u sljedeće europske države: Austriju, Belgiju, Češku, Dansku, Englesku, Francusku, Irsku, Italiju, Luksemburg, Mađarsku, Norvešku, Njemačku, Poljsku, Sloveniju, Srbiju, Španjolsku, Švedsku i Švicarsku.

Iako ovi uzorci ne omogućuju u potpunosti valjanu generalizaciju rezultata istraživanja, omogućuju bazične eksplorativne uvide u istraživanu problematiku čime je ovo istraživanje ispunilo svoju osnovnu svrhu. Realizirani uzorak broji 261 roditelja u inozemstvu s 341 djetetom koje pohađa školu HNuI: 1.–4. razred 195 učenika: 5.– 9. razred 121 učenik i srednju školu 25 učenika. Prosječna dob sudionika bila je 43 godine. Najveći broj anketiranih roditelja (46 %) završio je sveučilišni

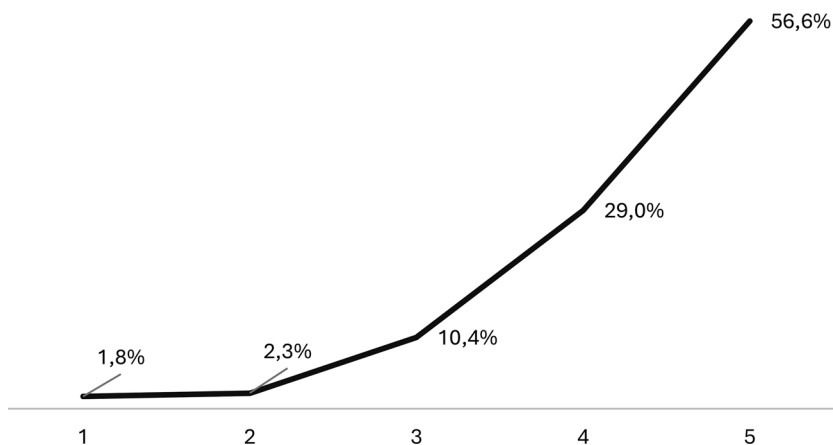
studij, 12 % ih je završilo stručni studiji, a 43 % srednju školu. Nešto više od polovine sudionika (57 %) živi u gradovima do 100 000 stanovnika, a 43 % u gradovima većim od 100 000 stanovnika. Najveći broj sudionika istraživanja (54,3 %) živi u Njemačkoj, 17 % dolazi iz Švicarske, a 11 % iz Irske i Engleske. Preostalih 18 % sudionika istraživanja živi u Austriji, Sloveniji, zemljama Beneluxa, Italiji i Španjolskoj.

2.4. Instrument

Instrument (Prilog 1) se sastojao od tri dijela. U prvom dijelu posredstvom dva pitanja s ponuđenih više odgovora mjereno je preferirani način održavanja i organizacije nastave. Drugi dio sastojao se od ukupno 6 ljestvica s jednim stavkom (eng. *single-item scale*) kojima se mjerio stav roditelja prema pojedinim aspektima organizacije nastave: zadovoljstvo organizacijom nastave, stav o dostupnosti materijalno-tehničkih sredstava (udžbenika, priručnika, zemljopisnih i povijesnih karata RH, računala, projektoru i sl.), zadovoljstvo njihovom kvalitetom, zadovoljstvo angažiranošću učitelja kao i suradnjom s učiteljima. Treći dio instrumenta činila je ljestvica sa sedam stavki (eng. *multi-item scale*) kojima su se mjerili stavovi roditelja o važnosti sedam odabranih učiteljskih kompetencija (Tablica 2).

3. Rezultati istraživanja i rasprava

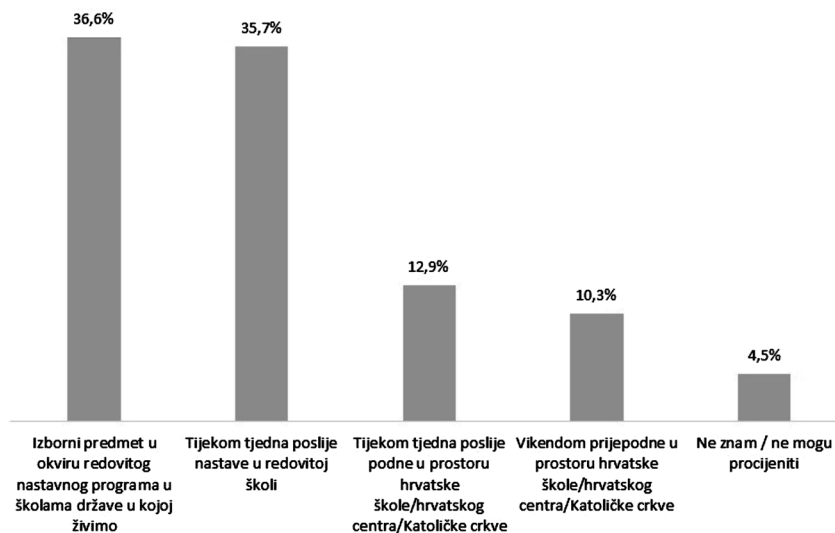
Prvim ciljem istraživanja utvrđivalo se je zadovoljstvo roditelja organizacijom HNuI. Roditelji su zadovoljstvo organizacijom nastave koju pohađa njihovo dijete procjenjivali na standardnoj ljestvici u rasponu od 1 – loše do 5 – izvrsno. Kao što je iz Grafikona 1 vidljivo, visoko i vrlo visoko zadovoljstvo organizacijom nastave iskazalo je 85,6 % sudionika istraživanja. Na to upućuje i prosječna ocjena zadovoljstva koja iznosi 4,36.



Grafikon 1. Zadovoljstvo roditelja organizacijom HNUl

Organizacija nastave koja bi sudionicima istraživanja najbolje odgovarala, s obzirom na njihove svakodnevne obveze, odvijala bi se kao izborni predmet u okviru redovitog nastavnog programa škole države u kojoj žive (36,6 %) ili tijekom tjedna poslije nastave u prostorima redovite škole (35,7 %). (Ispitanici su mogli izabirati samo jedan od ponuđenih odgovora.) Dakle, 72,3 % roditelja željelo bi da se nastava hrvatskoga jezika odvija u prostorima redovite škole što je zasigurno povezano s obvezama dovođenja i odvođenja djece do mjesta gdje se organizira hrvatska nastava, a koje je često udaljeno od mjesta stanovanja te im putovanje oduzima dosta vremena. Način organizacije koju spominju olakšao bi im tu obvezu i, posljedično tome, više djece bi se zbog boljih organizacijskih uvjeta odlučilo na pohađanje hrvatske nastave.

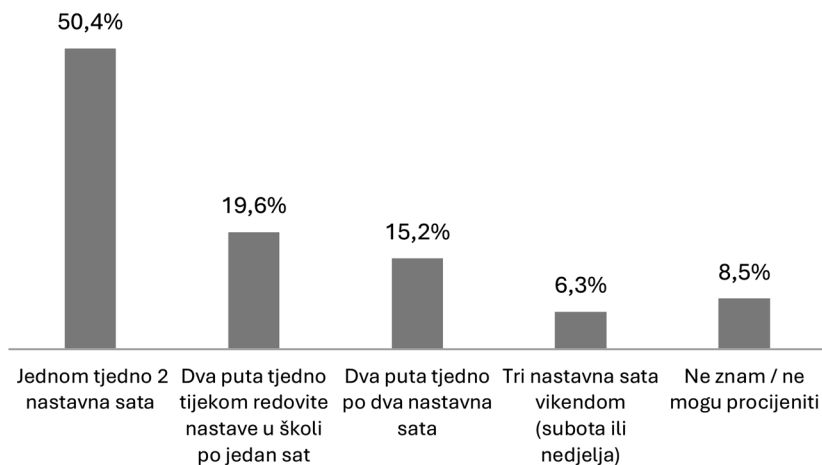
Drugim ciljem istraživanja ispitivalo se postoji li prema mišljenju roditelja potreba za povećanjem broja nastavnih sati hrvatske nastave. Roditelji su imali mogućnost izabrati jednu od ponuđenih opcija održavanja hrvatske nastave: jednom tjedno 2 nastavna sata, dva puta tjedno po dva nastavna sata, tri nastavna sata vikendom (subota ili nedjelja), dva puta tjedno tijekom redovite nastave u školi po jedan sat ili sami predložiti broj sati nastave tjedno za koji smatraju da je optimalan.



Grafikon 2. Način organizacije nastave koji bi roditeljima najbolje odgovarao s obzirom na njihove svakodnevne obveze

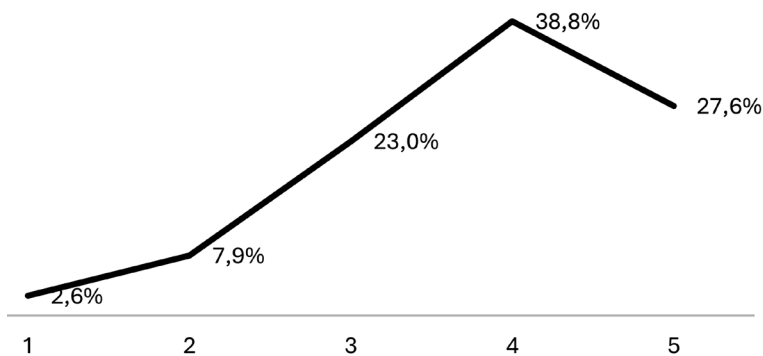
Dobiveni rezultati ukazuju na to da bi većina roditelja bila najzadovoljnija kada bi se nastava održavala jednom tjedno 2 nastavna sata (50,4 %) (Grafikon 3). Nešto manje ispitanika misli da bi hrvatsku nastavu trebalo držati dva puta tjedno po jedan nastavni sat (19,6 %), a najmanje njih predlaže nastavu vikendom u trajanju od tri nastavna sata (6,3 %). Nastava organizirana najčešće vikendom u tzv. »subotnjim školama« više nije optimalan izbor roditeljima. Većini roditelja sada više odgovara da se hrvatska nastava organizira u sklopu redovite škole kako se ne bi trebali dodatno angažirati za dovođenje i odvođenje djece do mjesta održavanja nastave.

Pritom valja napomenuti da iseljenici koji žive u europskim gradovima s više od 100 000 stanovnika u najvećem broju (42 %) preferiraju da se hrvatska nastava održava dva puta tjedno tijekom redovite nastave, dok iseljenici koji žive u manjim naseljima u najvećem broju (46 %) preferiraju organizaciju nastave jednom tjedno s ukupno dva nastavna sata. Ova razlika razumljiva je iz perspektive teže organizacije svakodnevnog života u velikim europskim urbanim središtima.



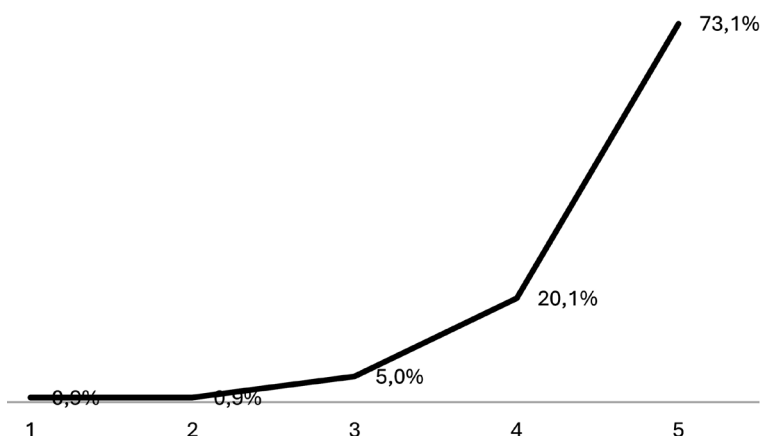
Grafikon 3. Optimalan broj sati tjedno HNUl prema mišljenju roditelja

Roditelji su, prema dostupnim informacijama o HNUl koju pohađaju ili su pohađala njihova djeca, procjenjivali dostupnost materijalno-tehničkih sredstava učiteljima. Pod materijalno-tehničkim sredstvima u nastavi podrazumijeva se dostupnost udžbenika, priručnika, zemljopisnih i povijesnih karata RH, računala, projektoru i sl. Što se procjene dostupnosti materijalno-tehničkih sredstava tiče (Grafikon 4), većina roditelja iskazuje zadovoljstvo njihovom dostupnošću u nastavi (prosječna ocjena na ljestvici od 1 – loše do 5 – izvrsno, iznosi 3,81). Otprilike 2/3 sudionika istraživanja njihovu dostupnost ocjenjuje najvišim ocjenama.



Grafikon 4. Procjena dostupnosti materijalno-tehničkih sredstava učiteljima u okviru HNUl

Četvrtim istraživačkim ciljem utvrđivalo se je na skali od 1 (najmanje zadovoljni) do 5 (najviše zadovoljni) zadovoljstvo roditelja angažmanom učitelja u nastavnom procesu. Anketirani roditelji izuzetno su zadovoljni angažiranošću učitelja HNuI koju pohađa ili je pohađalo njihovo dijete (Grafikon 5). Naime, njih 93,2 % zadovoljno je ili vrlo zadovoljno angažiranošću učitelja (prosječna ocjena je 4,63).



Grafikon 5. Procjena zadovoljstva roditelja angažiranošću učitelja u HNuI

Petim ciljem istraživanja željelo se je dobiti uvid u to koje su prema mišljenju roditelja najvažnije nastavničke kompetencije potrebne za rad u HNuI. U Tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci o najvažnijim kompetencijama koje učitelji trebaju imati za rad u HNuI prema mišljenju roditelja. Na ljestvici od 1 do 5, pri čemu 1 znači loše, a 5 izvrsno, roditelji su imali prilike procijeniti u kolikoj mjeri im je važno da učitelj koji poučava njihovo dijete ima nastavničke kompetencije u sljedećim kategorijama: komunikacijskim i socijalnim (suradnja i vještine rješavanja problema); profesionalnim, što podrazumijeva organizaciju i odgovornost (angažiranost nastavnika u izvannastavnim aktivnostima, zainteresiranost za rad, predanost poslu); profesionalno-stručnim (znanje učitelja o području koje podučava); pedagoškim (sposobnost učitelja u poučavanju i izboru metoda i strategija učenja, suradnji, održavanju discipline, vrednovanju, IT vještine i dr.); stručnim (poznavanje jezika zemlje domaćina u kojoj radi).

Tablica 1. Važnost nastavničkih kompetencija učitelja potrebnih za rad u HNuI

	N	Aritmetička sredina	Standardna pogreška	Standardna devijacija
Suradnja s roditeljima (komunikacijske i socijalne kompetencije)	219	4,74	0,042	0,621
Predanost poslu / zainteresiranost učitelja za posao (profesionalne kompetencije; organizacija i odgovornost)	218	4,70	0,048	0,704
Profesionalno-stručne kompetencije (znanje učitelja o području koje podučavaju)	216	4,69	0,044	0,648
Socijalne kompetencije (vještine rješavanja problemskih situacija)	205	4,68	0,046	0,660
Angažiranost u izvannastavnim aktivnostima u školi (profesionalne kompetencije)	197	4,61	0,058	0,817
Pedagoške kompetencije (sposobnost učitelja u poučavanju i izboru metoda i strategija učenja, suradnji, održavanju discipline, vrednovanju, IT vještine i dr.)	216	4,57	0,053	0,780
Poznavanje jezika zemlje domaćina (stručne kompetencije)	197	4,43	0,061	0,852

Rezultati prikazani u Tablici 1 ukazuju na to da su po svim analiziranim stavcima roditelji visoko procijenili značaj nastavničkih kompetencija potrebnih učitelju za rad u HNuI. Procjena svih ponuđenih

nastavničkih kompetencija daleko je iznad teorijskog prosjeka ljestvice (aritmetička sredina u rasponu je od 4,43 do 4,74). Pri tom su roditelji iskazali da kod učitelja HNuI najviše vrednuju komunikacijsko-socijalne, zatim profesionalne, profesionalno-stručne, pedagoške te stručne kompetencije.

Činjenica da je komunikacijska kompetencija učitelja (suradnja s roditeljima) najviše ocjenjeno obilježje rada učitelja ukazuje na značaj suradnje i partnerskog odnosa učitelja s roditeljima. Naime, specifičnost HNuI zahtjeva visoki senzibilitet učitelja spram roditelja i društvene sredine koji je neophodan za uspješnu komunikaciju (Bošnjak, 2012).

4. Ograničenja istraživanja

Nalaze koji su predloženi u ovom radu treba sagledati u kontekstu nemogućnosti realizacije probabilističkih uzoraka iseljenika. Naime, zbog brojnih nepoznanica o iseljeničkoj populaciji kao i nemogućnosti slučajnog izbora, istraživači koji se bave fenomenom iseljavanja u mogućnosti su empirijska istraživanja isključivo provesti na prigodnim ili na kvotnim uzorcima hrvatskih iseljenika. Također, zbog nepoznate demografske strukture iseljeničke populacije nije moguće napraviti adekvatne pondere kojima bi se u procesu obrade podataka korigirao profil realiziranog uzorka. Zbog toga trenutno nisu ni moguće pouzdane generalizacije rezultata ovakvih istraživanja, tj. nije moguća u potpunosti pouzdana procjena populacijskih parametara iseljeničke populacije. Posljedično tome i rezultate istraživanja realiziranih na iseljeničkim populacijama treba koristiti isključivo u eksploratorne svrhe. To znači i da rezultate ovog istraživanja treba tretirati kao moguće naznake o odnosu roditelja prema istraživanim odrednicama hrvatske nastave u inozemstvu, kao pretpostavke o takvim odnosima koje je potrebno provjeravati u budućim empirijskim istraživanjima na ovu temu.

Zaključak

Glavni cilj ovog istraživanja bio je utvrditi zadovoljstvo iseljenih roditelja čija djeca pohađaju hrvatsku nastavu u inozemstvu organizacijom HNuI temeljem određenih elemenata koji utječu na opće zadovolj-

stvo hrvatskom nastavom. Zadovoljstvo roditelja HNuI procjenjivalo se je stupnjem zadovoljstva roditelja organizacijom nastave, dostupnošću materijalno-tehničkih sredstava učiteljima, angažiranošću učitelja u radu te procjenom važnosti pojedinih nastavničkih kompetencija učitelja koji radi u HNuI.

Dobiveni rezultati u svim aspektima HNuI ukazuju da su roditelji u velikoj mjeri zadovoljni organizacijom nastave, materijalno-tehničkim uvjetima i učiteljima HNuI. Unatoč iskazanom zadovoljstvu, izražavaju potrebu za organizacijom nastave koja bi im s obzirom na aktualne potrebe bolje odgovarala. Većina anketiranih preferira organizaciju nastave jednom tjedno po 2 nastavna sata (50,4 %), te da se ona provodi u redovitoj školi koju pohađa njihovo dijete, bilo kao izborni predmet redovnog školskog kurikuluma države u kojoj žive ili pak u okviru posebnog kurikuluma koji organizira Republika Hrvatska. Dvije trećine roditelja (66,4 %) iskazale su zadovoljstvo materijalno-tehničkim sredstvima kojima raspolažu učitelji u HNuI. Potreba za poboljšanjem materijalno-tehničkih uvjeta postoji (33,6 % sudionika). Ona se obično odnosi na IT opremu koja se brzo mijenja kao i nova izdanja udžbenika i priručnika HNuI.

Angažiranošću učitelja u HNuI roditelji su iznimno zadovoljni (prosječna ocjena 4,63). Ovo je vrijedan podatak učiteljima HNuI koji može djelovati motivirajuće u njihovom daljnjem radu. Ujedno, to je povratna informacija Ministarstvu znanosti, obrazovanja i mladih koje bira učitelje za rad u HNuI i organizira im pripreme radionice i kontinuirana stručna usavršavanja.

Istraživanje je također utvrdilo koje su prema mišljenju roditelja najvažnije nastavničke kompetencije potrebne za rad u HNuI. Sve ponuđene nastavničke kompetencije u upitniku visoko su iznad teorijskog prosjeka ljestvice (4,43 do 4,74) čime roditelji procjenjuju kako su sve one od velikog značaja za rad učitelja u HNuI, posebno suradnja s njima (što pretpostavlja komunikacijske i socijalne kompetencije), učiteljeva predanost poslu i zainteresiranost za rad (profesionalne i organizacijske), znanje učitelja o području koje podučava (profesionalno-stručne kompetencije), pedagoške kompetencije (sposobnost učitelja u poučavanju i izboru metoda i strategija učenja, suradnji, održavanju discipline, vrednovanju) te stručne kompetencije (poznavanje jezika zemlje domaćina). Komunikacijske kompetencije u koje spada suradnja s uči-

teljem podrazumijevaju, osim uspostavljanja suradnje s roditeljima, uspostavljanje suradnje i s drugim čimbenicima hrvatske zajednice u inozemstvu, kao i s vlastima, školama i udrugama zemlje primateljice te s učiteljima u zemlji boravka. Budući da je zajednički cilj učitelja i roditelja učenika motiviranje za pohađanje dodatne nastave hrvatskoga jezika i kulture te osnaživanje povezanosti s hrvatskim jezikom, kulturom i domovinom (Bošnjak, 2012, 188), potrebno je uspostaviti intenzivnu suradnju između njih.

Provedeno istraživanje upućuje na visoko iskazano zadovoljstvo roditelja u svim ispitanim područjima, ali i na potrebu daljnjeg jačanja aktivnosti vezanih uz HNuI, rad na razvoju, usklađivanju i unaprjeđivanju sustava u cjelini uvažavajući potrebe i mišljenje roditelja u inozemstvu te potrebu kontinuiranog usavršavanja učitelja u svrhu još veće kvalitete i atraktivnosti koja bi potaknula upis i povećala interes za pohađanje HNuI te bila prilagođena očekivanjima i mogućnostima iseljenih roditelja.

Literatura

- Bošnjak, Milan (2012), »Važnost komunikacije i suradnje u hrvatskoj nastavi u inozemstvu«, u: Bežen, Ante i Bošnjak, Milan (prir.), *Hrvatska nastava u inozemstvu – priručnik za učiteljice i učitelje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta – Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 187–193.
- Bošnjak, Milan (2023), »Zašto učiti i kako poučavati hrvatski jezik i kulturu u inozemstvu?«, *Kroatologija*, 15(1), str. 195–210. <https://doi.org/10.59323/k.15.1.7>
- Božić, Saša; Burić, Ivan (2005), »Migracijski potencijal Hrvatske – mikroanalitički aspekti«, *Migracijske i etničke teme*, 21(1–2), str. 9–33.
- Burai, Renata; Bušljeta Kardum, Rona; Klasnić, Ksenija (2023a), »Kvalitativna analiza iskustava i prijedloga stručnog usavršavanja učitelja hrvatske nastave u inozemstvu«, *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, 17(1), str. 211–230. <https://doi.org/10.21857/m3v76t1xjy>
- Burai, Renata; Bušljeta Kardum, Rona; Klasnić, Ksenija (2023), »Potrebe učitelja hrvatske nastave u inozemstvu: kvantitativna analiza«, *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 32(1), str. 153–170. <https://doi.org/10.5559/di.32.1.08>
- Bušljeta Kardum, Rona; Burai, Renata; Skender, Ivana (2022), »Hrvatska nastava u inozemstvu: stanje i perspektive«, *Acta Iadertina*, 19(1), str. 87–105. <https://doi.org/10.15291/ai.3879>

- [MZOM] Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih RH (2003), *Kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu*, Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih RH.
- [MZOM] Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih RH, »Hrvatska nastava u inozemstvu«. Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodna-suradnja-i-eu/hrvatska-nastava-u-inozemstvu/683>; pristup: 27. 8. 2024.
- Jurić, Tado (2017), »Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi«, *Migracijske i etničke teme*, 33(3), str. 337–371. <https://doi.org/10.11567/met.33.3.4>
- Jurić, Tado (2018a), *Iseljavanje Hrvata u Njemačku: gubimo li Hrvatsku?*, Zagreb: Školska knjiga.
- Jurić, Tado (2018b), »Značajke i motivi suvremenog iseljavanja Hrvata u Njemačku, u: Kukavica, Vesna (ur.), *Hrvatski iseljenički zbornik 2019*, str. 34–57. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.
- [NN] Narodne novine (2009), *Pravilnik o uvjetima i postupku izbora učitelja za rad u hrvatskoj nastavi u inozemstvu*, 41–934/09 (3. 4. 2009.).
- [NN] Narodne novine (2012), *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 125/2012 (16. 11. 2012.).
- [NN] Narodne novine (2017), *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*, 73/2017 (26. 7. 2017.).
- Pavlović-Vinogradac, Valentina; Cajner Mraović, Irena; Ružić, Vlatka (2020), »Neki novi iseljenici? Povezanost s domovinom kod hrvatskih iseljenika u Irskoj i Njemačkoj«, *Društvene i humanističke studije* 5, 2(11), 185–207. Dostupno na: <https://dhs.ff.untz.ba/index.php/home/article/view/371> [3. 9. 2024.]
- Pokos, Nenad (2017), »Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske«, *Političke analize*, 8(31), str. 16–23.
- Pokos, Nenad (2022), »Kako zaustaviti demografsku katastrofu«, *Vijenac* 728, str. 3 (27. 2. 2022.). Dostupno na: <https://www.matica.hr/vijenac/728/kako-zaustaviti-demografsku-katastrofu-32650/> [6. 9. 2024.]
- Župarić-Iljić, Drago (2016), *Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju*, Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Prilog 1. *Mjerni instrument*

- N1. U kojoj mjeri ste zadovoljni organizacijom nastave koju pohađa Vaše dijete? Poslužite se ocjenama kao u školi, od 1 (loše) do 5 (izvrsno). 1 2 3 4 5
- N2. S obzirom na vaše svakodnevne obveze, koji način organizacije nastave bi Vam najbolje odgovarao? (jedan odgovor)
1. Tijekom tjedna poslije nastave u redovitoj školi .
 2. Tijekom tjedna poslije podne u prostoru hrvatske škole/hrvatskog centra/Katoličke crkve.
 3. Vikendom prije podne u prostoru hrvatske škole/hrvatskog centra/Katoličke crkve.
 4. Da je izborni predmet u okviru redovitog nastavnog programa u školama države u kojoj živimo.
- N3. Koji način održavanje nastave hrvatskoga jezika i kulture bi Vam najbolje odgovarao (jedan odgovor)
1. Jednom tjedno 2 nastavna sata.
 2. Dva puta tjedno po dva nastavna sata.
 3. Tri nastavna sata vikendom (subota ili nedjelja).
 4. Dva puta tjedno tijekom redovite nastave u školi po jedan sat.
 5. Nešto drugo (upisati)
- N4. U svakom nastavnom procesu, pa tako i u okviru hrvatske nastave koju pohađa vaše dijete/djeca koriste se različita materijalno-tehnička sredstva (npr. udžbenici, zemljopisne i povijesne karte, računala, projektori i sl.). Jeste li upoznati s opremljenošću hrvatske škole koju pohađa vaše dijete s materijalno-tehničkim sredstvima?
1. Nisam uopće upoznat.
 2. Slabo sam upoznat.
 3. Osrednje sam upoznat.
 4. Prilično dobro sam upoznat.
 5. Odlično sam upoznat.
- N5. Kako biste ocijenili materijalno-tehnička sredstva koja su na raspolaganju nastavnicima u okviru hrvatske nastave koju pohađa vaše dijete. Poslužite se ocjenama kao u školi, od 1 (loše) do 5 (izvrsno). 1 2 3 4 5

N6. U kojoj mjeri ste zadovoljni suradnjom s učiteljima koji podučavaju Vaše dijete/djecu u hrvatskoj školi?

1. U potpunosti nisam zadovoljan.
2. Uglavnom nisam zadovoljan.
3. Osrednje sam zadovoljan.
4. Uglavnom sam zadovoljan.
5. Izuzetno sam zadovoljan.

N7. Molimo procijenite u koliko mjeri Vam je važno da učitelj koji poučava Vaše dijete/djecu ima sljedeća znanja i vještine? Poslužite se skalom od 1 (loše) do 5 (izvrsno).

1. Profesionalne kompetencije – znanje učitelja o području koje podučavaju
2. Pedagoške kompetencije – sposobnost učitelja u poučavanju i izboru metoda i strategija učenja, suradnji, održavanju discipline, vrednovanju, IT vještine i dr.
3. Emocionalna inteligencija
4. Predanost poslu / zainteresiranost učitelja za posao
5. Poznavanje jezika zemlje domaćina
6. Socijalnu kompetenciju i vještinu rješavanja problemskih situacija
7. Angažiranost učitelja u izvannastavnim aktivnostima u školi

N8. S kojom ocjenom bi ocijenili ukupno zadovoljstvo angažiranošću učitelja u hrvatskoj školi koju pohađa, ili je pohađalo, Vaše dijete/djeca? Poslužite se ocjenama od 1 (loše) do 5 (izvrsno).

SATISFACTION OF EXPATRIATE PARENTS WITH TEACHERS AND THE ORGANISATION OF CROATIAN EDUCATION ABROAD

Ivan Burić, Renata Burai

An empirical study conducted on a sample of 261 parents of children who are currently attending or have attended classes in Croatian abroad was carried out from April to June 2024. Data was collected using a survey method, which was designed and distributed to participants via the Lime Survey tool. The main objective of the research was to assess satisfaction of parents with the implementation of Croatian education abroad and to identify key areas for its improvement. The findings revealed a high level of parental satisfaction with the classes, but also highlighted the need for better organisation and improved material and technical conditions. According to expatriate parents, the most important teacher competencies include the ability to collaborate, which encompasses well-developed communication and social skills, professional and pedagogical competencies, and proficiency in the host country's language.

Keywords: *diaspora; Croatian education abroad; curriculum for Croatian education abroad; teachers*